

Védett a Zrínyi-vár környéke

A szigetvári Zrínyi-vár környékét védetté nyilvánították. Az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőség már korábban műemléki környezetté nyilvánította a várat övező területet és ezt egészítette most ki a Baranya megyei Tanács Végrehajtó Bizottságának természetvédelmi határozata. Ez utóbbi a város gyors ütemű fejlődése, terjeszkedése miatt vált szükségessé. Rekonstrukciós tervet dolgoznak ki, amelynek megvalósítására 1975-től évente 50 ezer forintot fordítanak.

Alkotott és tanított

Emléksorok Szőke Győzőről

Néhány hónapja új vezetője van a Vasutas Képzőművész Körnek. Szőke Győző festőművész október 3-án, 75 éves korában, hosszú és súlyos betegség következtében meghalt. Szeged város hűséges fiát, szerény művészt, a Vasutas Képzőművész Kör lelkes vezetőjét veszítette el.

Szőke Győző Szegeden született 1899-ben, december 6-án ünnepelte volna 75. születésnapját. A képzőművészet fiatalon magával ragadta, kalandokban bővelkedő ifjúsága minden állomására magával vitte rajzceruzáját, festőecsetjét. Albert Zimmermann bácsi festőis-

kolája volt a mesterségének és művészetének alma matere, a frontszolgálat, a vöröskatonaként végigharcolt hónapok, az emberré válás iskolája, az emberség és harc megannyi próbája.

Megsárgult fotók, hajdani és néhány éves újságkivágások dokumentálják alkotói pályájának állomásait. 1926-ban több neves szegedi művész, többek között Nyilas, Károlyi, Hódi és Joachim társaságában állított ki.

Témái szülővárosának hangulatos részleteihez, Tápé házaihoz, a Tisza-part ezerarcú tájához kötődtek, de festett karakteres portrékat, életképeket, sőt sikerrel

szerepelt országos plakátpályázatokon is.

A felszabadulás után alkotómunka, szervező- és pedagógiai tevékenység összefonódott életében. 1948-ban néhány lelkes barátjával megalapította és megszervezte a Vasutas Képzőművész Kör, melynek haláláig vezetője, szervezője és lelkes munkása volt. A 25 esztendő alatt több mint 600-an fordultak meg a körben, képzőművészetet szerető, alkotni vágyó emberek, akik mindannyian gazdagabban távoztak onnan. Huszonöt éven át oktatott, magyarázott, korrigált, bíralt és dicsegett, gyarapította a művészethez értő, a művészetet szerető táborát.

Részt vett évtizedeken át a szegedi művészek kollektív tárlatain, a megyei bemutatókon, alkotásai eljutottak a vasutas képzőművészek országos és nemzetközi kiállításaira. Hat szegedi festő kiállításán, 1959-ben ő is bemutatkozott a Móra Ferenc Múzeumban Alno Hakulinen, Kopasz Márta, Rimóczy Géza, Székfi János és Vincze András társaságában. Ő az „...akinek alkotásaiból legmarkánsabban sugárzik az alföldi mesterek hagyományainak tiszteltteljes megértése és nagy-szerű eredményeinek egyéni hangon való tudatos felhasználása”. Szőke Győző elsősorban tájképfestő, de legelsősorban is a Tisza szerelmese. „...azonban nemcsak a folyó pompás hatású természeti képe ihletet meg, hanem a vizen és a partokon zajló hajóélet is alkotásra bírja.” Így konkrétizálódik derűs festészetében a Tisza valódi lényege, mely szerint a folyó nemcsak élményeket nyújtóan szép, de materiálisan hasznos is. Tipikus tájbrázolásainak magas tartalmi, formai fűtöttsége abból a szenvedélyes érdeklődésből adódik, melynek paraszát a szülőföld iránti szeretet és ragaszkodás teszi izzóvá.

Hiányzik azok érzék igazán, akiknek a kezét fogta, akik tőle tanultak a mesterséget és a szülőváros szeretetét. Az ő feladatuk, hogy Szőke Győző alkotásait ne merüljenek a feledés homályába, ne vesszenek bele abba a csöndbe, melyben ő élt, alkotott és elment közülünk.

T. L.

Meteorológiai kislexikon

Előrejelezhető-e hosszú távra az időjárás?

Az emberiség régi vágya, hogy bepillantson a távoli jövő időjárásába. Óriási gazdasági haszonnal járna, ha az elkövetkező hetek, hónapok időjárását pontosan előre látnánk.

Sajnos, a légköri folyamatok olyan bonyolult és szövevényes hatások eredményeként jönnek létre, hogy a tudomány mai álláspontja szerint a több hétre, hónapra szóló részletes előrejelzés még a nagy teljesítményű számítógépek korszakában sem oldható meg.

Nem reménytelen azonban a helyzet akkor, ha az előrejelzésektől nem követeljük meg, hogy azok minden egyes nap hőmérsékletét, csapadékát részletezzék, hanem megelégszünk bizonyos nagypontali prognózissal, tehát például arra keressük választ, hogy az elkövetkező hónapok átlagos hőmérséklete és csapadéka hogyan alakul majd az évszaknak megfelelő szinthez viszonyítva.

Ezek az úgynevezett tendencia előrejelzések statisztikai módszereken alapulnak. Egyik fajtájuk a hasonlóság vagy analógiakeresés. Lényege abban áll, hogy Földünk jelentős területeiről (például az északi féltekéről) megismerjük a viszonylag 60–80 évre a hőmérséklet, légnyomás és csapadék havi eloszlásának térképeit. Ha például az elkövetkező három hónapra készítenek tendencia előrejelzést, megnézik, hogy a jelenlegi és a megelőző két hónap félgömbi nyomás-, hőmérséklet- vagy csapadékoszlása az elmúlt évtizedek melyik hónapjaiban volt hasonló jellegű. Elég nagy biztonsággal várható ugyanis, hogy az időjárás tendenciája olyan módon alakul majd, mint a múltban táftat hasonló esetek után. Természetesen a hasonló hónapok kiválasztása nagy körültekintést igényel, ezért az számítógépek segítségével történik. Hazánkban kísérleti jelleggel néhány éve készülnek ilyen prognózisok, be-

válási esélyük általában 70 százalék körül mozog.

További lehetőségeket kínál a hosszú megfigyelési sorokban mutatkozó periodikus változások elemzése. Kimutatható például, hogy Magyarországon nagyon jellegzetes a csapadékváltozásokban egy 3, 5 és 13–15 év körüli szakaszos ismétlődés. Matematikai módszerekkel ezek a periodikus változások rögzíthetők és jövőbeli állapotuk is kiszámítható. Eszámítások alapján már az idei év tavaszán kitűnt például, hogy az 1967 óta csekély megszakításokkal tartó szárazság kiegyenlítődése 1974-ben megkezdődik (amint az valóban így is lett), és mintegy 70 százalékos biztonsággal számíthatunk arra, hogy sorozatosan 5–6 csapadékosabb esztendő következnek.

E statisztikai jellegű, de mind az ideig legtöbb eredményt biztató előrejelzési módszerek mellett világszerte mint több kutató foglalkozik a világméretű időjárási folyamatok számítógépes matematikai modellezésével és azoknak az összefüggéseknek a vizsgálatával, amelyek a naptévékenység és az időjárás között fennállnak. Ezek a kutatások jelenleg még kezdeti fázisukban vannak, gyakorlati alkalmazásukra csak később kerülhet sor.

P. Gy.

Jókaik emlékévk

1975. február 18-án lesz a 150. évfordulója Jókaik Mór születésének. Az emlékvérendvényeinek, kiadványainak előkészítésére és koordinálására emlékbizottság alakult, amelynek tiszteletbeli elnöke dr. Orbán László kulturális miniszter, elnöke Sötér István akadémikus. A bizottság tagjai írók, költők, irodalomtörténészek.

Könyvekről — sorokban

Voronszkij: Az élet és halál víze. Különös könyv: történelmi hiteltű memoár az oroszországi munkásmozgalom zaklatott szakaszáról, s ugyanakkor nagyszerű regény. A fiatal papnövendéket zendülés szítása miatt sok társával együtt kizárták a szemináriumból. Élete ettől kezdve összefonódott a bolsevik párttal. A század első éveit a munkásmozgalom fellendülése jellemezte. Aztán az 1905-ös forradalmi fellendülés után a széthullás és a vereség sötét évei következnek. Voronszkij is végigjárja a hivatásos forradalmárok kálváriáját: börtönbe vetik, majd Szibériába száműzik. Kiszabadulása után fáradszorongó munkakalkodik a mozgalom felélesztésén, majd 1912-ben, mint a központi bizottság tagját, újra elfoglalja. Az életrajz itt fejeződik be. Voronszkij könyve valószínű képet ad az orosz munkásmozgalom egy nehéz évtizedéről. Magával ragadó hitelességgel számol be a hivatásos forradalmárok életéről, „emberszabású” portréit rajzol Leninről, s megszerzett esendő önmagát. (Gondolat Kiadó.)

Az MSZMP honvédelmi politikájáról. Az MSZMP irányító és vezető szerepe a honvédelem területén is érvényesül. A dokumentumkötet az 1956. novemberétől 1973 végéig időrendben tartalmazza a vezető pártszerveknek a honvédelem alapvető kérdéseiben kialakult álláspontját, határozatait, a politikai és katonai vezetőknek a honvédelmi politika egyes kérdéseit megvilágító beszédeit, cikkeket. Mindezekelőtt a bevezető tanulmány érdemel figyelmet a honvédelmi politika alapvető vonásairól, mely többek között meghatározza a szocialista honvédelem tartalmát, méltatja a Varsói Szerződés jelentőségét, tárgyalja a honvédelmi politikát meghatározó tényezőket, majd konkretizálja a politika alapvető célkitűzéseit és fő vonásait. A dokumentumok közül kiemelkednek a Varsói Szerződés alapító okmányai, az 1956. novemberi Tiszti Nyilatkozat szövege, az ideiglenes KB decemberi határozata, a munkásőrség felállításáról szóló határozat és rendelet, az 1960-as honvédelmi törvény, továbbá az egyes pártkongresszusok honvédelmi feladatait, kapcsolatait részletei. (Zrínyi Kiadó.)

Marx–Engels–Lenin: A sajtóról. Marx, Engels és Lenin az új típusú munkás-sajtó megteremtői, a kommunista újságírás úttörői voltak. Nagy jelentőséget tulajdonítottak a sajtónak az osztálytársadalomban, a társadalmi-politikai és gazdasági életben, hangsúlyozták osztályjellegét. A gyűjtőmennyiségben ismerteti a marxizmus klasszikusainak gondolatait a forradalmi bulvárisztika alapelveiről és

feladatairól; a demokratikus és proletár sajtóról; a polgári és oportunista újságírásról; a sajtószabadságról; a sajtó feladatairól a proletárforradalom győzelme után; a szerkesztői munka elveiről; az újságírás nyelvéről és stílusáról. Az írások műfaja sokféle: vezércikkek, politikai kommentárok, elméleti tanulmányok részletei, határozati javaslatok, előadások, magánlevelek stb. egyaránt szerepelnek. A válogatást jegyzetek, névmutató, újság- és folyóirat-mutató, illetve tárgymutató egészíti ki. (Kossuth Kiadó.)

Műszaki lexikon 3. A kézikönyv első kötete 1970-ben, második 1972-ben jelent meg. E harmadik zárókötet az N–Z betűs címszavakat tartalmazza. A most teljessé vált lexikon jelentőségét növeli, hogy hazánkban négy és fél évtizede nem jelent meg általános műszaki-technikai szótár-gyűjtemény, noha éppen az utóbbi harminc-negyven év alatt bontakozott ki erőteljesebben a tudományos-technikai forradalom. A Műszaki Lexikon feltárja a kutatómunka és az alkalmazott műszaki tudományok új eredményeit, valamint az iparban felhasznált korszerű anyagokat és eljárásokat. Sorra veszi a technikai újításokat, sőt az előző két kötethez hasonlóan sokkal gazdagabban illusztrálja is a cikkeket. Egész oldalas kép-

anyag mutatja be például a rakodógépek, a sportépületek, a szegescskötés, a tetőszerkezetek stb. címszavait. A szakcikk pontos fogalmazása — Grétsy László segítségével — nagyban hozzájárul a magyar műszaki nyelv fejlesztéséhez. (Akadémiai Kiadó.)

Kertészek új kézikönyve. Harmadik, javított kiadásban jelent meg a Katona József szerkesztette Kertészek új kézikönyve. A hatszáz oldalas munka elsősorban a kedvtelésből kertészkedők szakmai igényeit elégíti ki: gyári munkásokat, akik a rossz levegőtől menekülnék a kellemes, szabad környezetbe; értelmiségieket, akik nyújt idegeiket szeretnék pihentetni lugasokban, gyümölcsfák között. Természetesen szívesen olvassák a szakemberek is, mert a legújabb, leghaladóbb ismeretanyagot nyújtja, méghozzá közérthető módon és röviden. A könyv felöleli a kertészet valamennyi ágát, sőt tájékoztat egy-két kapcsolódó tudományág kiegészítő tudnivalóiról is. A szerzői kollektíva így komplex ismeretanyagot nyújt a szőlészetről, a gyümölcsstermesztésről, a dísznövénytenyésztésről, a növények kártevőiről, betegségeiről stb. Közel 300 rajza hol nehezen elképzelhető elméleti dolgokat jelenít meg, hol pedig gyakorlati módszereket mutat be. (Mezőgazdasági Kiadó)

FELICE CHILANTI

Giuliano, a bandita

10.

És Giuliano? Olvasgatta az újságokat, hallgatta a buzdító beszédeket és tanácsokat, s várta, hogy meggyőzzék, és elhatározza, aki magát. Zsoldosvezér volt tulajdonképpen, a zászlót vagy urat keresett magának, hogy az fölfogja és megvívassa vele háborúját.

Voltak rajta kívül is banditák, még Kelet-Sziciliában is, például az Avila, vagy a Niscemi környékiek, de más rettegett csapatok, a separatista mozgalomnak azonban velük nem volt szerves kapcsolata. Giuliano sajátos jelenség volt, a bandavezér sajátos egyénisége miatt. Salvatore Giuliano haramia volt ugyan, de érződött benne az intelligencia, volt benne valami vonzó: valami pontosan meg nem határozható dolga törekedett.

Canepa professzor meggyilkolása után — egy csendőrsortűz oltotta ki életét — a separatizmus katonai felelőse egy fiatal kalandor, egy ügyvéd lett. A mozgalom vezetői azonban Giulianóra gondoltak arra az esetre, ha Nyugat-Sziciliában gerillaharcra kerül a sor.

És a maffia? Főlölesleges is mondani talán, hogy a politikában mindig a legerősebb látszott, és mivel 1944–45-ben a separatisták látszólag a legerősebbnek, a maffia melléjük állt.

A maffiának nincsenek eszményei, amelyek fölébe kerekedhetnének szabályzatának, fegyelmének, cselészövevényei hálózatainak: a nagy maffias érvényesség egyetlen vágya, hogy egyre tökéletesedjen a bűnözés tudományában.

A separatizmus sötét ügyek melegágya volt: szöttek cselészövevényeket a nagyhatalmak titkosszolgálatai, „érdeklődött” a rendőrség. Hát ezért léptek a mozgalomba a maffiavezérek. Később derült ki, hogy Don Calo, a nagyfőnök, a rendőrségnek dolgozott a separatista mozgalom kebelén belül, mindig a becsülettel, a tiszta száddal, a hazaszeretettel, a tisztességgel takarózva.

A mozgalom legnagyobb politikai szószólója két palermói képviselő volt: Finocchiaro Aprile és Varvaro. Finocchiaro Aprile idealista, utópista ember volt, gyér valóságérzékkel; Varvaro a szicíliai társadalom megújulását szívető kérdések felé terelte a mozgalmat.

A monrealei maffiavezéreket megbízták, hogy győzzék meg Giulianót: álljon a separatisták közé. A bandita meghallgatta őket. Elmondták neki, hogy C. herceg palermói palotájában gyűlést tartottak, részt vettek rajta hercegek, bárók, neves ügyvédek és a mozgalom vezetői, még kelet-szicíliaiak is.

— És ti, ti ott voltatok? — érdeklődött Giuliano a monrealei maffiásoktól.

— Nem — felelték —, hercegek meg főnökök voltak ott.

— Jó — mondta Giuliano —, akkor a hercegeknek meg a főnököknek nyilatkozzom majd.

Becsavagyó és agyafúrt, meglehetősen képzett — középiskolát végzett — fiatalember jött: Pasquale Sciortino. Akkoriban tért vissza szülővárosába, San Ciprellóba. Északon járt, ott élte át az apríli népfelkelés dicsőös napjait. És azonnal szeretett eljötte, hogy kapcsolatba lépjen Salvatore Giulianóval.

Giulianónak szüksége volt képzett emberekre, alvezéreire, csapatkapitányai bátor és értelmes fiúk voltak, de műveletlenek. Giuliano maga folyton kereste az alkalmat, hogy tanuljon, szebben

írjon, sokat olvasson, képezze magát — meg is volt az eredménye.

Pasquale Sciortino a tanácsadója lett. Sciortino lelkes separatista volt, hamar megbecsülést szerzett a mozgalomban, kényes feladatokat látott el. Legkomolyabb megbízatása az volt, hogy létesítsen kapcsolatot Giuliano és az EVIS (Önkéntes Hadsereg Szicília Függetlenségéért), Giuliano és a mozgalom vezetői közt.

Már említettük, hogy milyen különös lelkiállapotban volt a fiatal bandita: szeretett volna kiszabadulni a közönséges bűnöző törvényen kívüli életéből, szeretett volna egy zászló nevében harcolni. És Giuliano számára a separatizmus lett ez a zászló: a lehető legigazibb politikai mozgalom volt a szemében, mert Sziciliát el akarta szakítani a csendőri Olaszországtól, és azt akarta, hogy az Egyesült Államok egyik köztársasága legyen.

Egyébként az amerikai titkosszolgálat ügynökeivel lett hajdani gesztárok is arra buzdították Giulianót, hogy csatlakozzon a separatistákhoz. Már mondtuk, hogy gyakran találkozott velük a maffiavezérekkel, például a partinói Santo bátyjával, a caporeale Vanninál, vagy Monrealeban, a Micelénél.

Bár Giuliano, a maffia elnöke, hogy zászlót ragadott volna kezébe, elég erős volt ahhoz, hogy kötetlenül mozoghasson egész birodalmában. Gyakran töltötte az éjszakát otthonában, anyjával, húgával és nővérével, Mariannával és Giuseppinával. Különösen a húgát szerette.

Szerelmes is volt: szoros kapcsolat fűzte egy monrealei lányhoz, feleségül is akarta venni, de nagyon sok akadály állt közük, és a lány boldogtalan volt.

Nekünk nincs jövőnk, mint a többi szerelmesnek — mondogatta Giulianónak titkos találkaikon, amikor átölelte.

Egyik este Giuliano így szólt:

— Holnap este elmegyek a püspökhöz, össze kell hogy adjon bennünket.

(Folytatjuk.)